

WERKBLAD JUDITH WURMS

Zoek aanvullende informatie op internet:

www.joodsmonument.nl en www.joodsekindereninkampvught.nl

Bron 1. foto Judith

Judith Wurms is geboren op 23 juli 1932. Op deze foto is ze 9 of 10 jaar oud.

Bestudeer de foto. Op wat voor locatie is deze foto gemaakt? Waarom denk je dat?

Het is een schoolfoto. Formele pose, handen op schrift.

Bron 2. foto moeder

Op deze foto zie je Judiths moeder. Er is maar één foto van haar over. Ze heet Henderika Wurms-Neeter. Het gezin woont in Amsterdam.

Maak een reconstructie van het gezin Wurms. Gebruik www.joodsmonument.nl en

www.joodsekindereninkampvught.nl Vul voor de twee onderstaande momenten de leeftijden in. Mei 1940: de bezetting van Nederland begint. Februari 1943: aankomst in kamp Vught. Het 'normale' leven houdt op.

	geboortedatum	mei 1940	februari 1943
vader Joseph Wurms	23 september 1894	45	48
moeder Henderika Wurms-Neeter	15 maart 1894	46	48
broer Juda	12 november 1919	20	*
zus Kitty	4 oktober 1923	16	19
zus Eva	11 juni 1927	12	15
zus Judith	23 juli 1932	7	10

(* uit werkblad Kitty blijkt: broer is al voor februari '43 vermoord)

Bron 3. citaat

Uitleg laatste regel: met Pesach (Pasen) eten Joden speciaal brood dat niet gerezen is.

Waarom wil Judith het brood van het kamp op dit moment niet eten?

Omdat het niet voldoet aan de speciale (kosjere) Joodse voedingswetten die met Pesach in het bijzonder gelden.

Is oudere zus Kitty net zo vroom als Judith? Hoe weet je dat?

Nee, want ze verbaast zich over de onverwachte vroomheid van Judith. In het gezin wordt er een beetje schamper over gedaan.

Hoe betrouwbaar en hoe waardevol is deze bron als het er om gaat Judith te beschrijven?

Relatief betrouwbaar: de bron is oudere zus Kitty, wier herinneringen misschien zijn aangetast door de tijd. Ook zal zij haar in de Holocaust vermoorde zusje niet snel negatief beschrijven. Anderzijds zijn er weinig andere getuigen van het leven van Judith, dat maakt de bron wél waardevol.

Bron 4. poesiealbum Eva

In 1941 schrijft Judith in het poesie-album van haar oudere zusje Eva.

Vergelijk het met een poesie-album of vriendenboek van nu. Wat valt je op? Kijk naar handschrift, inhoud gedichtje, versiering (bestudeer de bron nauwkeurig). Let ook op de datum.

Het handschrift is ouderwets scheef.

Inhoud van het gedichtje is standaard, onpersoonlijk. Dit is tegenwoordig vaak anders.

Versiering: goede bestudering van de bron leert dat er lijmresten zitten links en rechts, de plaatjes zijn dus weg.

NB let op de datum: het leven gaat aanvankelijk gewoon door in de oorlog.

Van Eva's persoonlijke eigendommen is haar poesie-album het enige dat nog over is.

Vind je dat dit poesie-album waardevolle informatie geeft over de persoon Eva? Geef een argument voor en een argument tegen.

Ja, want je ziet wie ze kende, met wie ze bevriend was, wie voor haar belangrijk waren.

Nee, want de gedichtjes zijn onpersoonlijk. Je leert de persoon Eva niet kennen.

Bron 5. foto razzia

Het gezin Wurms wordt opgepakt en naar kamp Vught gestuurd. Op deze foto uit 1943 zie je andere Joden die uit huis zijn gehaald. Ze staan bij het Muiderpoortstation in Amsterdam, en wachten op waar ze verder naar toe worden gebracht. Hoe kun je zien dat het niet een gewone reisgroep is?

De 'Jodensterren' op de kleding.

Wat vertelt de foto over de verwachtingen die de mensen hebben? Noem een concreet voorbeeld.

De mensen hebben dekens bij zich en andere bagage. Het blonde jongetje rechts heeft zelfs speelgoed. Men verwacht blijkbaar naar een langdurig verblijf te gaan.

Bron 6. tekening Stundenplan

In kamp Vught zijn de omstandigheden heel slecht. Er is te weinig eten en de bewakers zijn hard en brutaal. Kinderen worden gescheiden van hun ouders en in leeftijdscategorieën ingedeeld. Per barak zorgen een paar volwassen Joodse gevangenen voor de kinderen. Enkelen van hen hebben dit *Stundenplan* (Duits voor 'rooster') gemaakt.

Vertaal het rooster in het Nederlands.

Wassen

Ontbijt

Gymnastiek

Lessen

Speeltijd

Eten

Slapen

Lessen

Gymnastiek en speeltijd

Wassen

Avondeten

Appèl

Slapen

Wat concludeer je uit het feit dat het rooster in het Duits is opgesteld?

Dat de officiële voertaal in het kamp Duits is.

Dat het rooster niet perse bedoeld is om door de kinderen zelf gelezen te worden.

In de praktijk komt er niet veel van het rooster terecht. De 'school' bestaat maar een korte tijd. Waarom hebben de volwassenen dit rooster dan toch gemaakt, denk je? Let ook op de stijl van de illustraties.

Om de kinderen houvast te kunnen geven. De illustraties zijn bewust vrolijk en onschuldig, om iets van een normaal kinderleven te kunnen bieden.

Bron 7. brief moeder en Judith

Juni 1943: alle Joodse kinderen tot 16 jaar moeten weg uit Vught. Ook Judith dus. Haar moeder gaat met haar mee. Deze brief schrijven moeder en Judith ter afscheid. De laatste 7 regels zijn van Judith. Ontcijfer de bron. Wat valt je het meest op?

Tekst brief:

Simon en Levi wij hebben nog nooit post van jullie gekregen. Simon wat een hel dat kan jij niet voorstellen wat hier te koop is dat is bij de beesten af maar afijn geen moed verloren en ik hoop allemaal in Mokum gezond weer aan te treffen. Ik hou op want Juultje wil ook wat tot afscheid schrijven.

Zij staat klaar om met Moe op de grote reis te gaan. Nu lieve allemaal wees allemaal bedankt en allemaal niemand uitgezonderd voor de laatste maal gekust van je Zuster.

Lieve fam. Hoe gaat het er mee. Ik hoop van goed ik schrijf nu een paar woorden er bij want ik ga weg waar naar toe weet ik niet nu dag. Veel kussen en groeten van Judith Wurms.

Bron 8. transportlijst

Dit is de laatste pagina van de officiële lijst van het kindertransport van 6 juni 1943. De lijst is opgesteld door de kampadministratie van kamp Vught.

Wat kun je afleiden uit de handgeschreven aantekeningen?

Dat de lijst nog tot het laatste moment werd bijgesteld. Er zijn namen toegevoegd, en er zijn namen/nummers weggehaald. "Fallt aus zuruck v. Bahnhof".

Wat kun je afleiden over het reisdoel?

Alleen dat het eerste reisdoel Westerbork wel bekend is (zie kop). Over het vervolg kunnen we uit deze bron niets afleiden.

Bron 9. kaart

Wat gebeurt er met het Kindertransport nadat het in Westerbork is aangekomen? Gebruik

www.joodsekindereninkampvught.nl

In Westerbork blijven een aantal kinderen om verschillende redenen achter.

Daarna rijdt het transport in drie dagen naar Sobibor, in Polen. Het is een groep van ongeveer 3000 mensen (kinderen en ouders). In Sobibor wordt iedereen vermoord.

Bekijk het kaartje en kijk op Google Maps. Wat is de afstand tussen Westerbork en Sobibor? In de huidige situatie ligt Sobibor nog steeds in Polen, maar ligt het nu vlakbij twee andere landen:

Wit-Rusland en Oekraïne

Bekijk de ligging van de vernietigingskampen. Verklaar de keuze voor deze locaties.

De vernietigingskampen zijn in Polen geplaatst, relatief ver weg van de bewoonde wereld in dunbevolkt gebied, en niet in Duitsland zelf. Zo kon de vernietiging geheim worden gehouden.

Het donkergrijze gebied is Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hoe verhoudt het Duitsland van nu zich tot het Duitsland van toen? Wat is hiervoor de verklaring?

Kleiner: zonder bv. Oostenrijk, delen van Polen, de Elzas.

Andere grenzen na WOII, herindeling door de geallieerden ('straf'). USSR wil sterke buffer in de vorm van Polen.

Bron 10. namen Kindermonument

In het voormalig kamp Vught staat nu een monument voor het kindertransport. Hier staan de namen van de kinderen die in Sobibor zijn vermoord. Dat zijn er 1269.

Vergelijk de namen uit de laatste kolom met die van bron 8. Kies drie voorbeelden van namen die in bron 10 ontbreken en schrijf ze hieronder op, met de bijbehorende gegevens.

Diverse opties (namen van volwassenen)

Waarom ontbreken deze namen op bron 10?

Omdat op het Kindermonument de namen van de volwassenen niet staan.

Bij het Kindermonument in Vught liggen vaak bloemen en teddyberen, ballen, autootjes en ander speelgoed. Ook liggen er soms stenen. Waarom juist stenen?

Stenen leggen bij monumenten of grafstenen is een Joodse traditie. Het is bedoeld om te tonen dat de gestorvene geëerd wordt en niet vergeten is. Stenen zijn onvergankelijk i.t.t. bloemen.